

Saavutettava ja esteetön Hämeenlinna 2025

Raportti esteettömyysohjelman toteutumisesta 2021–2024

12.2.2025

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
2	Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen 2021–2024.....	4
2.1	Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet	4
2.2	Vastuualueiden tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen ohjelmakaudella	15
2.2.1	Kaavoitus.....	15
2.2.2	Rakennusvalvonta ja infran luvat.....	16
2.2.3	Katujen ja viheralueiden suunnittelu	19
2.2.4	Katujen ja viheralueiden rakentaminen.....	23
2.2.5	Katujen ja viheralueiden kunnossapito.....	25
2.2.6	Kaupungin ylläpitämien kiinteistöjen esteettömyys	27
2.2.7	Joukkoliikenne.....	29
2.2.8	Palvelujen saavutettavuus sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla	31
2.2.9	Viestinnän saavutettavuus.....	34
2.3	Vammaisneuvoston työ esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi	39
2.4	Vanhusneuvoston työ esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämiseksi	40
2.5	Julkisten rakennusten esteettömyyskartoittajan työ	40
2.6	Ikääntyvien asumisneuvonta	41
2.7	Esteettömyyskatselmukset ja turvallisuuskävelyt	41
2.8	Toiminnan esteettömyystiedot kaupungin ja yhtiöiden kotisivuilla	43
3	Vuoden 2024 painopisteiden toteutuminen	44
4	Jatkoajatuksat	46
5	Lähteet	47

1 Johdanto

Hämeenlinnan kaupungin ensimmäinen esteettömyysohjelma ”Saavutettava ja esteetön Hämeenlinna 2025” hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 22.3.2021. Ohjelma valmisteltiin esteettömyystyöryhmässä, jossa oli edustus kaupungin eri toimialoilta sekä Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiristä, vammaisneuvostosta, vanhusneuvostosta ja ikäihmisten vaikuttajaraadista. Ohjelmassa valittiin tavoitteet Hämeenlinnan esteettömyydelle ja kirjattiin vastualueittain tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi vuoteen 2025 mennessä. Ohjelmassa linjattiin, että ohjelman onnistumisen arvioinnista raportoidaan vuosittain.

Esteettömyysohjelman visio on, että vuonna 2025 Hämeenlinnassa on esteetön ympäristö, joka:

- 1. Tukee kotona asumista ja itsenäistä selviytymistä**
- 2. Mahdollistaa osallistumisen sekä edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta**
- 3. Luo mahdollisuuden liikkumiseen kaikille**

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta käytetään usein sanaparina. Esteettömyydellä tarkoitetaan lähinnä fyysistä ympäristöä, kuten rakennuksia, ulkoalueita ja julkisia liikennevälineitä. Saavutettavuudella tarkoitetaan ”aineetonta” ympäristöä, kuten tietoa, verkkosivuja, palveluja ja asenteita. Yhteistä molemmille termeille on, että niin fyysisen ympäristön kuin verkkosivujen ja palvelujen pitäisi olla kaikille sopivia ja kaikkien saatavilla riippumatta ihmisen toimintakyvystä. (Invalidiliitto 2025a; Invalidiliitto 2025b.)

Saavutettavuus viestinnässä, tiedonsaannissa ja palveluissa merkitsee sitä, että käyttäjä voi valita eri tapoja kommunikoida sekä saada tietoa ja palveluja. Esimerkiksi julkisten tahojen tai palveluntuottajien tarjoama tieto pitäisi olla saatavilla eri kanavien kautta, kuten sähköisessä ja painetussa muodossa. Sähköisissä palveluissa, kuten verkkopalveluissa on huomioitava, että sisältö on selkeää ja ymmärrettävää ja se on luettavissa ruudunlukuapuvälineillä. (Invalidiliitto 2025a.)

Sosiaalinen saavutettavuus ja esteettömyys liittyvät asenteisiin, yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen. Sosiaalinen esteettömyys ilmenee esim. yhdenvertaisina mahdollisuuksina osallistua ja toimia yhteiskunnan eri osa-alueilla, kuten oppilaitoksissa, työpaikoilla, poliittisessa päätöksenteossa ja kulttuurielämässä. (Invalidiliitto 2025a; Invalidiliitto 2025b.)

Palvelu on kaikille saavutettava, kun se on saatavilla eri kanavien kautta (kuten puhelin- ja verkkopalvelu sekä kasvokkainen asiointi), ja kanavat on toteutettu saavutettavuus huomioiden. Esimerkiksi verkkosivuja voi käyttää ruudunlukuapuvälineillä ja asiakaspalvelupiste sijaitsee esteettömässä rakennuksessa, esteettömien kulkuyhteyksien päässä ja asiakaspalvelussa huomioidaan asianmukaisesti ihmisten moninaisuus. (Invalidiliitto 2025a.)

Voidaan sanoa, että esteettömyys koskee meitä kaikkia ja esteettömästä ympäristöstä hyötyvät kaikki. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat keskeinen osa yhdenvertaisuuden edistämistä ja sitä ohjaa myös lainsäädäntö. Keskeisiä esteettömyyttä ohjaavia lakeja ovat muun muassa rakentamislaki (751/2023), alueidenkäyttölaki (132/1999), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) sekä EU:n saavutettavuusdirektiivi (2102/2016).

Houkutteleva Hämeenlinna -kaupunkistrategiassa Hämeenlinna on kasvava, menestyvä, kestävästi rakentuva ja tunnettu. Visiota tarkentaa kolme strategista päämäärää, jotka ovat hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki sekä elinvoimainen kasvun kaupunki. Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki on asukaslähtöisesti kehittyvä ja palveleva, hyvinvointiin aktivoiva sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistava. Esteettömyys ja saavutettavuus huomioidaan kaupunkiympäristön ja laadukkaiden palveluiden suunnittelussa.

Esteettömyyskatselmukset aloitettiin Hämeenlinnan kaupungilla vuonna 2023. Esteettömyyskatselmukset ovat asiantuntijoiden ja käyttäjien tekemiä arvioita Hämeenlinnan kaupungin tilojen esteettömyydestä. (ks. luku 2.7 Esteettömyyskatselmukset.)

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta pidetään tärkeinä myös yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Kesäkuussa 2024 hyväksyttiin Hämeenlinnan kaupungin ensimmäinen toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma ”Kaikkien Hämeenlinna”. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmatyöllä saadaan tietoa kaupungin nykytilanteesta, kehityskohteista ja tarvittavista toimenpiteistä myös esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta.

Tässä kertomuksessa arvioidaan esteettömyysohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutusta ohjelmakautena 2021–2024. Kaupungin toimialat ja neuvostot ovat arvioineet toimintaansa ja tavoitteiden toteutumista. Kertomuksen on laatinut kaupungin esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmä (nimi muutettiin keväällä 2024) apunaan korkeakouluharjoittelija Laura Eklin.

Esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmän kokoonpano joulukuu 2024:

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala (Sihy): puheenjohtaja Jari Pekuri, Katja Kopra

Strategia- ja tietojohdampalvelut/Sihy: sihteeri Tarja Mikkola

Viestintä ja markkinointi: Heidi Lampsijärvi

Vammaisneuvosto: Pia-Nina Mohr/Minna Kolari

Vanhusneuvosto: Veijo Virtanen / Salme Heijari

Kaupunkirakennetoimiala/tilapalvelut: Petri Ylämurto

Kaupunkirakennetoimiala/liikennesuunnittelu: Tiina Norr

Kanta-Hämeen hyvinvointialue: Minna Holopainen

2 Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen 2021–2024

Esteettömyysohjelman tavoitteita on toteutettu aktiivisesti sivistys ja hyvinvointi- ja kaupunkirakennetoimialoilla sekä konsernipalveluissa ja -yhtiöissä. Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ovat osallistuneet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseen merkittävästi, muun muassa antamalla lausuntoja kaavoituskohteista ja osallistumalla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelman laatimiseen.

2.1 Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet

Esteettömyysohjelmassa asetettiin viisi yhteistä, koko kaupunkia koskevaa tavoitetta ja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi laadittiin suunnitelma toimenpiteistä (8). Toteutumista vuonna 2024 on arvioitu alla olevassa taulukossa (Taulukko 1), jossa on myös nostoja vuosina 2021–2023 toteutetuista toimenpiteistä.

1. Kaupungin eri toimijoiden roolit selkeytyvät

Tavoitteena on selkeyttää kaupungin eri toimijoiden roolia esteettömyyden edistämisessä. Esteettömyys on monitahoista ja se tulee ottaa huomioon kaikessa kaupungin toiminnassa. Olennaista on myös kytkeä esteettömyysasiat kaupungin johtamisjärjestelmään sekä eri ohjelmiin.

2. Esteettömyystyön suunnitelmallisuus ja vaikuttavuus lisääntyvät

Tavoitteena on lisätä esteettömyystyön suunnitelmallisuutta ja vaikuttavuutta. Lähtökohtana on kaupungin sitoutuminen esteettömyyden edistämiseen. Ohjelmakauden aikana luodaan esteettömyyttä edistävät käytännöt ja kriteerit kaupungin keskeisiin toimintoihin, joita esteettömyyden näkökulmasta ovat mm. infra- ja tilahankkeet sekä ostopalveluiden ja tavarahankintojen kilpailutukset.

3. Esteettömyysosaaminen ja -tietoisuus lisääntyvät

Tavoitteena on vahvistaa keskeisten toimijoiden, kuten tilapalveluiden ja infran suunnittelijoiden, rakennuttajien ja ylläpitäjien sekä kilpailuttajien esteettömyysosaamista. Tässä keskeisenä keinona

on esteettömyyskoulutus. Yleisempää esteettömyystietoisuuden lisäämiseen tähtäävää koulutusta tulee suunnitella koko henkilöstölle sekä luottamushenkilöille.

4. Esteetöntä Hämeenlinnaa rakennetaan uudisrakentamisessa sekä korjausrakentamisessa vuotuisten talousarvioiden puitteissa

5. Saavutettavuus lisääntyy

Tavoitteena on, että Hämeenlinnan sähköiset verkkopalvelut ovat Lain digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) vaatimukset täyttäviä ja että viestintä on saavutettavaa kaikille.

Saavutettava ja esteetön Hämeenlinna 2025 -ohjelmassa on viisi yhteistä, koko kaupunkia koskevaa tavoitetta ja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi asetettuja toimenpidesuunnitelmia 8. Ohjelmakaudella on toimenpiteistä kokonaan toteutunut neljä ja osittain toiset neljä.

Vastuualueille kirjattuja tavoitteita on ohjelmassa asetettu yhteensä 28. Vastuualueiden tavoitteisiin on päästy jo kokonaan 17 tavoitteen osalta ja ohjelman tavoitteista toteutumatta jäi kolme.

Nämä ovat: Katujen ja viheralueiden suunnittelun vastuualueella pyöräilyn ja kävelyn erottaminen keskusta-alueella. Joukkoliikenteen osalta esteettömyyden lisääminen lippu- ja maksujärjestelmissä ja siinä seutujen välinen lippuyhteistyö. Viestinnän saavutettavuudessa: Tutkitaan mahdollisuutta tuoda esteettömien kohteiden kuvaukset myös kehitettävään Hämeenlinna taskussa 2.0 –selainpohjaiseen sovellukseen. Hämeenlinna Taskussa –selainpohjainen sovellus on päätetty lakauttaa ja irtisanottu 11/2023. Sovelluksen nykytila arvioitiin ja kehittämiseen ei löydetty resursseja.

Taulukko 1: Yhteiset kehittämistoimenpiteet

Toimenpide	Toteutumisen arviointi: toteutunut, toteutunut osittain, ei ole toteutunut	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024
1. Esteettömyys ja saavutettavuus kytketään strategiatyön valmisteluun samoin kuin toimialojen ja konsernipalvelujen toimintaan	Toteutunut osittain	Toimintaa on jatkettu.	Houkutteleva Hämeenlinna -strategia on valmistunut ja hyväksytty kaupunginvaltuustossa 13.6.2022. Esteettömyysohjelma on otettu huomioon toimialojen työskentelyssä. Esteettömyysohjelman toteutumisen arviointi on kytketty hyvinvointisuunnitelmaan 2022–2026 ja hyvinvointiraportteihin. Ikäihmisten asumisen ohjaus ja neuvonta on käynnistynyt. Sihyn palveluverkko-suunnitelmapäätökseen liittyen on tehty esteettömyyskatselmuksia. Kaupungin verkkosivut on auditoitu. On luotu esteettömien retkeily- ja matkailukohteiden sivu.

Toimenpide	Toteutumisen arviointi: toteutunut, toteutunut osittain, ei ole toteutunut	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024
2. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat vuodesta 2022 alkaen talousarviossa mukana. Esteettömyysohjelma raportoidaan tilinpäätöksen toimintakertomuksen aikataulussa omana raporttina	Toteutunut osittain	Talousarvioon 2024 ei ole kirjattu erikseen esteettömyystavoitteita, muutoin kuin viestinnän osalta. Talousarvioon 2025 Kaupunkirakennelauta-kunta on kirjannut esteettömyyteen liittyvän tavoitteen.	Ohjelman toteutumisen arvioinnit on käsitelty vuosittain lautakunnissa, kaupunginhallituksessa ja kaupunginvaltuustossa.

3. Esteettömyystyötä jatketaan osana toimialojen ja konsernipalvelujen työtä	Toteutunut	Laadittu toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-suunnitelma, jossa esteettömyys on yksi osa-alue.	Toimialoilla on tehty esteettömyystyötä. Kaupunkirakennetoimialalla esim. kaikki uudisrakennukset suunnitellaan esteettömiksi ja saneerauksissa pyritään esteettömyyteen tai ainakin esteettömyyttä parannetaan mahdollisuuksien mukaan. Rakennusvalvonta pyytää käytännössä aina isommissa hankkeissa lausunnon suunnitelmista ennen lupapäätöstä. Molemmat toimialat ja konsernipalvelut ovat osallistuneet yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-suunnitelman tekoon. Viestintä on vastannut valtuustoaloitteeseen koskien esteettömyyttä matkailu-markkinoinnissa.
--	-------------------	---	--

4. Esteettömyystyö tulee olla osa vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja ikäihmisten raadin toimintaa.	Toteutunut	Neuvostot ovat antaneet useita lausuntoja ja kommentointeja koskien esteettömyyden toteutumista. Vammaisneuvosto kävi tekemässä esteettömyyskatselmuksen litalan lasimällä. Turvallisuuskävelyitä tehtiin Nummen ja Jukolan alueilla ja Kumppanuustalon ympäristössä. Vanhusneuvostosta ja vammaisneuvostosta on edustus esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmässäKerran tai kaksi vuodessa pidettävässä neuvostojen yhteiskokouksessa käsitellään	Neuvostot ovat antaneet useita lausuntoja ja kommentointeja koskien esteettömyyden toteutumista mm. Hämeensaaren ja Linnanpuiston suunnitelmien osalta. Vammaisneuvosto on käynyt tutustumassa uuteen Kaurialan kouluun ja antanut sen esteettömyydestä kommentit. Vuonna 2022 vammaisneuvosto antoi lausunnon Seminaarin koulun remonttisuunnitelmista, Hämeensaareen tulevasta esteettömyydestä järveen vievästä laiturista, sekä kävi tutustumassa tulevan Ahveniston sairaalan (Assi-sairaala) esteettömyysuunnitelmaan. Vammaisneuvostolle esiteltiin myös Lammin uuden seurakuntakeskuksen rakennuspiirustukset. Vammaisneuvosto osallistui kaupungin kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman 2022–2026 tekemiseen,Hämeenlinnan jouk-
---	-------------------	---	--

Toimenpide	Toteutumisen arviointi: toteutunut, toteutunut osittain, ei ole toteutunut	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024
		mm. esteettömyys- ja saavutettavuusasioita.	koliikenneohjelman 2030 tekoon sekä vanhusneuvoston kanssa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tekoon.

Toimenpide	Toteutumisen arviointi: toteutunut, toteutunut osittain, ei ole toteutunut	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024
5. Erilaisia julkisten toimitilarekennuksien sekä ulkoalueiden esteettömyyskartoituksia/-katselmuksia tehdään vuotuisten talousarvioiden puitteissa	Toteutunut	Esteettömyyskatselmustyöryhmä on tehnyt kolme esteettömyyskatselmusta (Hämeenlinnan jäähalli, Hämeenlinnan pääkirjasto ja Nummikeskus) ja jättänyt näistä huomionsa tiedoksi tilan käyttäjille sekä esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmälle. Alustava suunnitelma varhaiskasvatuksen yksiköiden esteettömyys-katselmuksien laatimiseen on tehty.	Assi-sairaalan osalta on kommentoitu eri osa-alueita. Hämeenlinnan kaupungin luontopalveluista tulleen pyynnön myötä on tehty kartoitusta Hämeenlinnan Rantareitin esteettömyydestä.

6. Esteettömyydestä vastaavat henkilöt osallistuvat esteettömyyskoulutukseen	Toteutunut osittain	Vapaaehtoistoiminnan suunnittelija/ikäihmisten asumisneuvoja osallistui Ikäinstituutin Ikäystävällinen ja turvallinen asuinympäristö -koulutukseen 10/2024.	Henkilöstöä on osallistunut Viestinnän järjestämiin saavutettavat asiakirjat-koulutuksiin. Sihyn henkilöstöä on osallistunut saavutettavuuskoulutukseen. Työryhmän sihteeri osallistui Edistä saavutettavuutta –koulutukseen 50 h (Järjestäjänä Kulttuuria kaikille –palvelu ja Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE). Turun esteettömyyskoordinaattori vieraili esteettömyystyöryhmässä kertomassa työstään, esteettömyydestä, saavutettavuudesta ja osallisuudesta Turussa, esteettömyysohjeistuksesta ja kokemusasiantuntijoiden toiminnasta. Saavutettavuuskoulutukseen on tarjottu henkilöstölle mahdollisuutta omaehtoiseen opiskeluun esimerkiksi Eduhousen, Aluehallintoviraston ja eOppivan kautta.
---	-----------------------------------	--	---

Toimenpide	Toteutumisen arviointi: toteutunut, toteutunut osittain, ei ole toteutunut	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024
7. Hämeenlinnan kaupunki liittyy Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKEn esteettömyysverkostoon	Ei ole toteutunut		Verkostoon otetaan vain henkilöjäseniä. Työryhmän sihteeri ja yksi työryhmän jäsenistä on liittynyt verkostoon. Invalidiliiton uudelleenorganisoinnin myötä ESKEn toiminta on päättynyt 1.8.2023, ja jatkossa toiminta jatkuu nimellä Invalidiliiton esteettömyystyö. Sihteeri toimittaa jäsenille Invalidiliiton esteettömyystyön uutiskirjeen.

Toimenpide	Toteutumisen arviointi: toteutunut, toteutunut osittain, ei ole toteutunut	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024
8. Esteettömyys otetaan huomioon kaupungin konserniohjeen päivityksessä (ml. konserniyhteisöjen investoinnit ja viestintä). Esteettömyysasioista tulisi sopia yhteisöjen kanssa tehtävissä palvelusopimuksissa.	Toteutunut	Toiminta on jatkunut.	Esteettömyysohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin vastaaminen on asetettu kaikille kaupungin yhteisöille tavoitteeksi kaupunginvaltuuston 3.10.2022 § 105 hyväksymissä Omistajapoliittisissa linjauksissa. Asiakirjat toteutetaan kaupungin hallinnossa saavutettavina mm. asianhallintajärjestelmä Twebissä.

2.2 Vastuualueiden tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen ohjelmakaudella

Katsaus on koottu vastuualueittain samalla kaavalla: Tavoitteiden toteutuminen vuonna 2024 ja nostoja koko ohjelmakaudelta 2021–2024.

2.2.1 Kaavoitus

Kaavoituksen osalta esteettömyysohjelmaan otettiin kaksi keskeistä tavoitetta:

1. Tavoitteena on edelleen edistää esteettömän kaupunkirakenteen syntyä kaavoituksen keinoin.
2. Esteettömyyteen liittyvien kaavamääräysten käytön lisääminen ja kehittäminen.

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin kolme toimenpidettä, joiden toteutumista on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 2):

Taulukko 2: Kaavoituksen tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Tutkitaan kaavarunko- vaiheessa erilaisten vaihtoehtojen esteettö-	Toteutunut	Esteettömyys on olennainen lähtökohta, jonka kannalta eri kaavaratkaisuja punni- taan.		Kaavoituspäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
myyttä ja saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta				
Edistetään esteettömyyttä kaavoituksessa mm. rakentamistapaohjeissa	Toteutunut	Keskeisissä ja olennaisissa kaavoissa esteettömyydestä on määrätty mm. Kaavan yleismääräyksissä.		Kaavoituspäällikkö
Tarvittaessa pyydetään lausunnot kaavoista vammaisneuvostolta ja vanhusneuvostolta.	Toteutunut	Keskeisistä ja olennaisista kaavoista on pyydetty lausunnot.		Kaavoituspäällikkö

2.2.2 Rakennusvalvonta ja infran luvat

Rakennusvalvonnalle ja infran luville asetettiin esteettömyysohjelmassa kolme keskeistä tavoitetta:

1. **Tavoitetilana yhtenäistää säädösten tulkintaa ja soveltamista sisäisesti (asiakaspalvelun tasalaatuisuus).**
2. **Osaamisen lisääminen.**
3. **Katutilan parantaminen infran lupien yhteydessä.**

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin kolme toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 3):

Taulukko 3: Rakennusvalvonnan ja infran lupien tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Voimassa olevan lainsäädännön asettamien vaatimusten päivittäminen ja tulkinnan sekä soveltamisen yhtenäistäminen.	Toteutunut	Uudet tulkintaohjeet toimeenpantu 2024 kaivulupiin lupakoh- taisina määräyksinä ja valvonnan toimeenpanon prosessi on uudistettu.	Toimeenpanoa valmisteltu.	Rakennusvalvontapäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Henkilökunnan koulutus	Toteutunut	Henkilökuntaa on koulutettu kunnossa-pitolain mukaisten määräysten antamiseen sisäisillä koulutuksilla ja katutyöpäivillä.	Toimeenpanoa valmisteltu.	Rakennusvalvontapäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Infran luissa yhteistyön lisääminen infran suunnittelun kanssa mm. reu- nakivien madaltamiseksi.	Toteutunut	Yhteistyötä on kehi- tetty infran lupien kanssa. Lisäksi yhteis- työtä on syvennetty tapahtuma-työryh- mään päin liittyen ti- lapäisiin liikennejär- jestelyihin. Mikrolii- kenteeseen liittyvää tulevaa yhteistyötä on valmisteltu.	Toimeenpanoa on valmis- teltu.	Rakennusvalvontapäällikkö

2.2.3 Katujen ja viheralueiden suunnittelu

Katujen ja viheralueiden suunnittelun osalta esteettömyysohjelmassa esitettiin kolme keskeistä tavoitetta tavoitetilaan pääsemiseksi:

1. Hyvä esteettömyyden perustaso keskustassa (keskustavision alue) sekä keskeisillä paikoilla, kuten Pullerille tai keskussairaalaan johtavat reitit ja pääkadut sekä bussipysäkit.

2. Esteettömien väylien yhtenäistäminen.

3. Liikenneturvallisuuden lisääminen.

Yllä mainittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin viisi toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 4):

Taulukko 4: Katujen ja viheralueiden suunnittelun tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Pyöräilyn ja kävelyn erottaminen keskusta-alueella	Ei ole toteutunut	Uusia eroteltuja ja-lankulku- ja pyöräilyväyliä ei toteutettu keskusta-alueelle vuonna 2024.	Hämeenlinnan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa 2022–2026 pyöräilyverkkoon lisättiin aikaisempien pää- ja aluereittien lisäksi uusi luokka: pääreitti keskustassa jalankulun ehdoilla. Tämän luokan reitillä pääreitti kulkee ydinkeskustassa kävelyalueella, jossa kaikkea liikennesuunnittelua ohjaa kävelyn edellytykset.	Infran suunnittelupäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Keskusta-alueella esteettömät liikennevalot	Toteutunut osittain	Nykytilanteessa on jo olemassa esteettömiä liikennevaloja. Käynnissä on parhaillaan liikennevalojen yleissuunnitelman laadinta. Tässä työssä tullaan ottamaan kantaa myös tähän asiaan.		Infran suunnittelupäällikkö
Esteettömyyteen liittyvät muutokset tehdään uudisrakentamisen ja saneerauksen yhteydessä.	Toteutunut	Uudis- ja saneerauskohteissa otetaan huomioon esteettömyys ja muutokset tehdään näiden töiden yhteydessä.		Infran suunnittelupäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Esteettömien suojateiden lisääminen keskustassa ja pääkadulla	Toteutunut	Goodmanin ympäristöön toteutettiin esteettömyyden erikoistason suojatiet Turuntien ja Kaivokadun liittymän alueella. Linnanpuiston ja Karnaalinpuiston suunnittelun yhteydessä on suunniteltu esteettömyyden erikoistason ratkaisut (suojatiet ja pysäkit) Tampereentielle ja Niittykadulle puistoalueiden kohdalla.		Infran suunnittelupäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Liikkumisesteisten (LE) auto-paikkojen (esteetön auto-paikka) laadun parantaminen.	Toteutunut osittain	Saaristenkadulle suunniteltiin suunnitteluohjeet täyttävät LE-paikat vammaisneuvoston päätteen pohjalta. Kustannussyistä esim. Kaupungintalon kohdalle ei ole voitu suunnitella eikä toteuttaa LE-paikkojen laadun parantamista		Infran suunnittelupäällikkö

2.2.4 Katujen ja viheralueiden rakentaminen

Katujen ja viheralueiden rakentamisen osalta esteettömyysohjelmassa esitettiin kaksi keskeistä tavoitetta tavoitetilan saavuttamiseksi:

1. Turvallisuus rakennustyömaiden ympäristössä lisääntyy.

2. Suunnitelmien mukaisesti toteutettu infraympäristö. Esteettömyyden taso määräytyy suunnitelmista.

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin kolme toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 5):

Taulukko 5: Katujen ja viheralueiden rakentamisen tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Mahdollisuuksien mukaan huomioidaan melun ja työmaava-laistuksen aiheuttaman häikäisyn vähentäminen.	Toteutunut	Osa normaalia toimintaa.	Ollut osa normaalia toimintaa jo ennen kautta 2021–2024	Rakennuttajapäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Tiedottaminen on selkeää ja yksiselitteistä, ja työnaikainen viestintä järjestetään tavoitettavaksi kaikille rakennustyömaan vaikutusalueella toimiville (asukkaat, yritykset, muut).	Toteutunut	Osa normaalia toimintaa.	Ollut osa normaalia toimintaa jo ennen kautta 2021–2024.	Rakennuttajapäällikkö
Investointeja kohdistetaan myös esteettömyyden parantamiseen.	Toteutunut	Osa normaalia toimintaa.	Kaikki uudisrakentaminen parantaa esteettömyyttä. Investointivarojen kohdentamisesta päätetään valmistelussa ja poliittisissa toimielimissä.	Rakennuttajapäällikkö

2.2.5 Katujen ja viheralueiden kunnossapito

Katujen ja viheralueiden kunnossapidolle asetettiin esteettömyysohjelmassa kolme tavoitetta:

1. Kunnossapidossa pyritään mahdollisimman esteettömään ympäristöön.
2. Tavoitteena on luoda itä-länsi ja pohjoiseteläsuuntainen kunnossapidon laatukäytävä, joka palvelisi jalankulkijoita ja pyöräilijöitä.
3. Pysäkkiympäristöjen parantaminen.

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin kaksi toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 6):

Taulukko 6: Katujen ja viheralueiden kunnossapidon tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Priorisoidaan alueita taloudellisten raamien kaventuessa.	Toteutunut	Toteutunut	On ollut osa toimintaa jo aikaisemmin.	Kunnossapito-päällikkö
Risteysalueiden reunakiviä madalletaan suunnitelmien mukaisiksi muiden töiden yhteydessä.	Toteutunut	Toteutettu kaikissa kohteissa, joissa on tehty korjauksia.	Toteutettu kaikissa kohteissa, joissa on tehty korjauksia	Kunnossapito-päällikkö

2.2.6 Kaupungin ylläpitämien kiinteistöjen esteettömyys

Kaupungin ylläpitämien kiinteistöjen esteettömyyden osalta asetettiin neljä tavoitetta:

1. **Jatketaan valtioneuvoston (VN) asetuksen tai tulevaisuuden esteettömyysmääräysten mukaista suunnittelua ja toteutusta uudisrakentamisessa.**
2. **Parannetaan esteettömyyttä korjausrakentamisessa tapauskohtaisesti tarkoituksenmukaisuuden periaatteen mukaisesti.**
3. **Kaupunginvaltuuston talonrakennuksen investointeja koskevien periaatepäätösten mukaisesti (KV 9.11.2015 § 138 alkaen jokaisen talousarviopäätöksen investointeja koskevassa osassa) hankkeissa noudatetaan perustasoa, mikä koskee myös esteettömyysratkaisujen suunnittelua ja toteutusta. Esteettömyyden perustason uudisrakentamisessa määrittelee toistaiseksi VN:n asetus rakennuksen esteettömyydestä.**
4. **Käydään läpi rakennuskantaa ja tunnistetaan kohteet, joiden kehittämistä esteettömyyden näkökulmasta neuvotellaan käyttäjähallintokunnan kanssa.**

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin yksi toimenpide, jonka toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 7).

Taulukko 7: Kaupungin ylläpitämien kiinteistöjen esteettömyyden tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Käydään läpi rakennuskantaa ja tunnistetaan kohteet, joiden kehittämistä esteettömyyden näkökulmasta neuvotellaan käyttäjähallintokunnan kanssa	Toteutunut osittain	Valmistuneissa kohteissa Myllymäen ja Ruununmyllyn kouluilla saneerauksen yhteydessä on parannettu esteettömyyttä ja Hämeenlinnan yhteiskoulun osaltakin esteettömyys on otettu huomioon uudisrakentamisessa. Kolmeen kohteeseen on tehty esteettömyyskatselmus: 1. Pohjantähti Areena (liikuntahallien kohde) 2. Pääkirjasto 3. Nummikeskus		Kiinteistöpäällikkö ja talonrakennuspäällikkö

2.2.7 Joukkoliikenne

Esteetön joukkoliikenne mahdollistaa kaikille liikkumisen paikasta toiseen ja siten täysipainoisen arjen viettämisen sekä osallistumisen työelämään. Käytännössä esteetön joukkoliikenne koostuu kaikkien käytettävissä olevista liikennevälineistä ja niitä palvelevista pysäkki- ja laiturirakenteista sekä asema- ja terminaalirakennuksista. Saavutettavuuden näkökulmasta joukkoliikenteen aikataulut tulee olla kaikkien saatavilla. (Invalidiliitto 2025c.)

Hämeenlinnan joukkoliikenteen esteettömyydelle on asetettu kaksi tavoitetta:

4. Jatketaan hyvää esteetöntä tasoa liikenteessä

Hämeenlinnan seudun liikenteen kaupunkiliikenteen linjoilla 1–17 sekä Hämeenlinna-Turenki-Tervakoski linjoilla 151-371 olevat bussit ovat esteettömiä matalalattiabusseja, jotka on varustettu liikuntaesteisille soveltuvilla laitteilla. Keskiovelta löytyy pyörätuoliramppi helpottamaan pyörätuolin autoon nousua. Bussin etuosasta tai keskiosasta löytyvät liikuntaesteisille soveltuvat ja erikseen merkityt istumapaikat. Muilla linjavuoroilla esteetön matkustaminen ei ole mahdollista. Hämeenlinnan seudulla operoi myös markkinaehtoisia vuoroja (muun muassa linjat 365, 900 ja 901) joissa esteettömyys ei välttämättä toteudu. Markkinaehtoisien vuorojen esteettömyydestä vastaavat kyseisiä linjoja operoivat yritykset. Esteetöntä ovelta-ovelle palvelua tarjoavat Hämeenlinnassa palvelulinja Seiska sekä Kyläpussit ja Janakkalassa Palveluliikenne Tassubussi.

Kaupunkiliikenteen linja-autoissa on matkustajainformaatio näytöt näyttämässä seuraavia pysäkkejä reitillä. Seutuliikenteen seuraavilla yhteysväleillä on linja-autoissa informaation sisä näytöt näyttämässä seuraavia pysäkkejä reitillä: Hämeenlinna-Lammi-Lahti, Hauho-Ilmoila, Hämeen-

linna-littala ja Tervakoski-Riihimäki. Seuraavissa Palveluliikenteissä ja kyläpusseissa on informaation sisänäytöt näyttämässä seuraavia pysäkkejä reitillä: Palveluliikenne Seiska, Hauho-Tuulos kyläpussi, Lammi-Tuulos kyläpussi ja Kalvolan kyläpussi. Kaupungin joukkoliikenteessä ei ole käytössä äänikuulutuksia. Kuljettajat opastavat ja huolehtivat tarvittaessa matkan onnistumisesta ja bussista pois jäämisessä oikealla pysäkillä.

5. Esteettömyyden lisääminen lippu- ja maksujärjestelmien kehittämisessä

Edellä mainittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin kaksi toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 8):

Taulukko 8: Joukkoliikenteen tavoitteiden toteutumien

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Lippujärjestelmien kehittäminen ja eri ohjelmistojen yhteensovittamisen jatkaminen.	Toteutunut osittain	Monipuolinen valikoima lipputyyppejä käytössä, myös työmatkaetu-lippuja. Kehitystyö jatkuu.	ID-pohjainen järjestelmä käytössä. Kehitystyö jatkuu Lippujärjestelmässä on siirrytty ID-pohjaisuuteen, joka mahdollistaa eri lippujärjestelmien yhteensovittamisen. Kehitystyö jatkuu	Joukkoliikennepäällikkö

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Seutujen välinen lippuyhteistyö.	Ei ole toteutunut	Juna/bussiliput eivät ole vielä käytössä. Neuvotte- luja VR:n kanssa pyritään jatkamaan myös toiseen suuntaan, että Waltilla voisi matkustaa junissa.	Lippuyhteistyötä tehdään nyt Riihimäen ja Lahden sekä Matkahuollon, Onni- bussin, Paylq ja Perille.fi:n kanssa. Yhteistyö jatkuu	Joukkoliikennepäällikkö

2.2.8 Palvelujen saavutettavuus sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalle on asetettu neljä keskeistä tavoitetta:

1. **Mahdollisimman moni yksikkö on esteetön.**
2. **Henkilöstö osaa havainnoida esteettömyyden perusasiat, vaativimmissa tilanteissa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa.**
3. **Viestintä on saavutettavaa kaikille. Sähköisiä palveluja lisätään ja myös niissä huomioidaan esteettömyys.**
4. **Mahdollisimman moni lapsi toimii oman ikäryhmänsä viiteryhmän jäsenenä.**

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin neljä toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 9):

Taulukko 9: Palvelujen saavutettavuuden tavoitteiden toteutuminen sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Peruskorjausten tai perusparannusten yhteydessä kartoitetaan kiinteistön esteettömyys, sekä fyysinen esteettömyys että aistiongelmisten huomioiminen.	Toteutunut	Osa normaalia toimintaa. HYK koulu ja liikuntahalli, Myllymäen koulu, Ruununmyllyn koulu ja piha	Kaurialan koulu, Nummikeskus	Sihy, johtoryhmä, tilapalvelut ja yksiköiden lähijohtajat
Esteettömyys otetaan huomioon koulutus-suunnittelussa. Saavutettavuuden/ esteettömyyden tietoisuuden lisääminen kaikille tahoille	Toteutunut osittain	On tarjottu mahdollisuus osallistua koulutuksiin.	Alustava suunnitelma varhaiskasvatuksen yksiköiden esteettömyys-katselmuksien laatimiseen on tehty. Kolmeen kohteeseen on tehty esteettömyyskatselmus: 6. Pohjantähti Areena (liikuntahallien kohde) 7. Pääkirjasto 8. Nummikeskus	Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan johtoryhmä, lähijohtajat ja viestintä

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Sihyn nettisivut saavutettavaksi, nettisivuille viedään tietoa toimipaikkojen esteettömyydestä, suositellaan kuvallisten opasteiden lisäämistä toimipaikoille	Toteutunut osittain	Uudet päiväkotisivut on toteutettu. Koulujen uudet sivut ovat työn alla. Uusille sivuille on mahdollista myöhemmin tuoda esteettömyystietoja, kun tilat on katselmoitu.		Sihyn viestintätiimi, kaupungin viestintä ja lähijohtajat
Esteettömyysauditoinnin toteuttaminen. Sisäiset auditoijat tekevät havaintoja esteettömyydestä palveluissa ja kiinteistöissä. Huomiot käsitellään säännöllisesti esim. työpaikkakokouksissa. Toimenpiteistä linjataan vuotuisten talousarvioiden puitteissa.	Toteutunut osittain	Esteettömyyskatselmuksia on tehty 3kpl vuonna 2024.	Esteettömyyskatselmuksia on tehty vuodesta 2023 alkaen.	Kaupungin johtoryhmä

2.2.9 Viestinnän saavutettavuus

Kaupungin viestinnän saavutettavuudelle on asetettu viisi keskeistä tavoitetta:

1. www.hameenlinna.fi -sivut säilyvät saavutettavina.
2. Huolehditaan sähköisten sisältöjen tuottamisesta saavutettavina pysyvästi.
3. Kolmannen osapuolen tuottamien sähköisten palvelujen hankinnassa huomioidaan saavutettavuus yhtenä hankintakriteerinä. Nykyisten jo hankittujen palvelujen saavutettavuus arvioidaan erikseen.
4. Julkaistaan kaupungin verkkosivuilla kohteiden tuottamat esteettömyyskuvaukset.
5. Auditoidaan saavutettavuus kaikista domaineista, jotka kaupunki omistaa.

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi asetettiin viisi toimenpidettä, joiden toteutumista vuonna 2024 ja ohjelmakaudella on arvioitu alla olevassa taulukossa (taulukko 10):

Taulukko 10: Viestinnän saavutettavuuden tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Jatketaan saavutettavien sisältöjen koulutuksien tarjoamista henkilöstölle.	Toteutunut	Intrassa on tarjolla koko henkilöstölle maksuttomia Eduhousen, Aluehallintoviraston sekä eOppivan saavutettavuuskoulutuksia. Saavutettavuus-Teamsiin on koottu kaikki aiemmin ostetut koulutukset.	Vuosina 2021–2022 henkilöstöllä oli mahdollisuus osallistua vuoden aikana järjestetyille saavutettavat asiakirjat –klinikoille. Tarjolla on ollut myös maksutonta etäohjaustukea Teamsin välityksellä ostopalveluna Avu Oy:ltä.	Viestintä ja markkinointi

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Jatketaan saavutettavuusarviointiin ulkopuolisen työkalun ostamista.	Toteutunut	Loppuvuodesta otettiin käyttöön Askemin maksullinen saavutettavuustyökalu hameenlinna.fi -sivustolla.	Hameenlinna.fi ja samassa järjestelmässä olevat erillisivustot auditointiin 2/2023 ja tehtiin vaaditut saavutettavuuskorjaukset. Verkkosivujen saavutettavuutta seurattiin saavutettavuustyökalu Siteimprorella 04/22 asti. Tämän jälkeen sivuston tilaa seurattiin suppeammalla seurannalla, mutta tämä lopui palveluntarjoajasta johtuen 3/2023.	Viestintä ja markkinointi

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Julkaistaan koh- teiden tuotta- mat esteettö- myyskuvaukset kaupungin verk- kosivuilla (hä- meenlinna.fi).	Toteutunut osittain	Uusille päiväkotisivuille on luotu tekninen mahdollisuus lisätä es- teettömyystietoja.	Esteetön Hämeenlinna si- vulta löytyy linkitykset kaupungin auditoitujen kohteiden esteettömyys- tietoihin. Tarkemmat tie- dot löytyvät kohteiden omilta verkkosivuilta. Tie- toja on lisätty sitä mukaa, kun tiloja on auditoitu. Tuotettu esteettömät ret- keilykohteet -sivusto 3/2023.	Koko organisaatio / Viestintä ja markki- nointi

Tavoite	Toteutumisen arviointi	Toteutuminen 2024	Toteutuminen 2021–2024	Vastuutaho
Tutkitaan mahdollisuutta tuoda esteettömiin kohteiden kuvaukset myös kehitettävään Hämeenlinna taskussa 2.0 – selainpohjaiseen sovellukseen.	Ei ole toteutunut	Taskussa sovelluksesta luovuttiin 28.2.2024.	Hämeenlinna Taskussa – selainpohjainen sovellus on päätetty lakkauttaa ja irtisanottu 11/2023. Sovelluksen nykytila arvioitiin ja kehittämiseen ei löydetty resursseja. Sovelluksen ollessa vielä käytössä Hämeenlinna taskussa-palveluun tuotiin Data-Hubista kohdekuvaukset, mutta ei esteettömyystietoja.	Viestintä ja markkinointi / Linnan kehitys
Auditoidaan myös ne domainit, joita ei vielä ole auditoitu.	Toteutunut	Vuonna 2023 tehdyt auditoinnit ovat edelleen päteviä, kun sivusto ei ole muuttunut. Uudet päiväkotisivut auditoitiin ja niille tehtiin saavutettavuuskorjaukset.	Hämeenlinna.fi ja 10 erillisivustoa on auditoitu 2/2023. Fiksua työtä -blogi siirrettiin vuonna 2022 hämeenlinna.fi:n blogiosioon. Myintegration.fi -verkkosivuston saavutettavuutta arvioitiin Siteimprove-työkalulla.	Viestintä ja markkinointi

2.3 Vammaisneuvoston työ esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi

Vammaisneuvosto toimii kuntalain (410/2015) mukaisesti Hämeenlinnan kaupunginhallituksen asettamana ja se koostuu kaupungin luottamushenkilöistä ja vammaisjärjestöjen osoittamista jäsenistä ja pysyvästä kaupungin toimenhaltijasta, joka toimii sihteerinä. Vammaisneuvosto on yhteistyöelin, jossa Hämeenlinnan kaupungin suunnittelu, päätöksenteko ja niiden toteuttaminen saa käyttöönsä vammaisten kaupunkilaisten asiantuntijuuden.

Vammaisneuvoston esteettömyysryhmä antaa lausuntoja ympäristöstä, kaavoituksesta ja Hämeenlinnan kaupungin alueelle rakennettavista julkiseen käyttöön tarkoitettujen uudisrakennuksista ja saneerauskohteista, sekä seuraa kaupunkisuunnittelun yleistä esteettömyystilannetta sekä valmistuneiden kohteiden esteettömyysvaatimusten toteutumista.

Ryhmä on eri tavoin liikkumis- ja toimintaesteisistä vammaisneuvoston jäsenistä koottu ryhmä, joka arvio rakennusta ja ympäristöä kukin omista lähtökohdistaan. Käyttjäarviointi tuottaa arvokasta kokemuksellista tietoa esteettömyydestä.

Vammaisneuvosto kävi vierailulla littalan Lasimäellä 15.5.2024 ja teki samalla esteettömyyskatselmuksen. Katselmuksesta lähetettiin lausunto Lasimäen kauppiasyhdistykselle.

Vammaisneuvosto antoi toimintakautena seuraavat pyydetty lausunnot:

Lausunto Raatihuoneenkatu 9–11 virastotalot -kaavaluonnokseen 30.8.2024, lausunto littalan Lasimäen esteettömyydestä 18.6.2024, esteettömyyslausunto Paasikiventie 2 Opistotalon rakennuslupaa varten 17.7.2024, lausunto Lammin koulukeskuksen esteettömyydestä 24.5.2024 ja Hämeenlinnan Vammaisneuvoston lausunto Kaurialan kentän esteettömyydestä 8.2.2024.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto antoivat yhteiset lausunnot mm. Hämeensaaren hankesuunnitelmaan ja Linnanpuiston ja Karnaalinpuiston suunnitelmiin.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto aloittivat yhteistyön Hämeenlinnan eläkeläiset ry:n kanssa koskien keskustan esteettömyysaasteita ja niiden järjestelmällistä selvitystä.

Vammaisneuvostoa kuultiin Hämeenlinnan kaupungin tekemään liikennevalojen yleissuunnitelmaan, jota tehdään opinnäytetyönä ammattikorkeakoulussa. Työn lähtötiedoiksi kerättiin käyttäjäkokemuksia ja -näkemyksiä Hämeenlinnan liikennevaloista.

Vammaisneuvostoa kuultiin myös YAMK-opinnäytetyössä, jossa määriteltiin esteettömyyden erikoistason tavoiteverkkoa Hämeenlinnan kaupungille. Työhön koottiin vammaisneuvoston näkemyksiä siitä, mitkä paikat ovat Hämeenlinnassa sellaisia, jotka edellyttävät esteettömyyden erikoistason.

2.4 Vanhusneuvoston työ esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämiseksi

Hämeenlinnan vanhusneuvosto on tuonut esiin ikäihmisten liikkumisen haasteita. Puheenjohtaja Veijo Virtanen on mukana liikenneturvallisuustyöryhmässä, missä hän pääsee välittämään ikäihmisten kuulumisia. Luminen talvi estää ikäihmisiä lähtemästä ulkoilemaan ja asioimaan, jos jalkajien ja pyöräilijöiden reittejä ei ole aurattu asianmukaisesti.

Yhteistyö vammaisneuvoston kanssa on syventänyt ymmärrystä ja tehostanut annettujen lausuntojen painoarvoa. Neuvostot ovat tehneet lausunnot esimerkiksi Linnapuiston suunnitelmiin, Raatihuoneenkatu 9–11 kohdalle tehtyyn kaavaluonnokseen ja ikäihmisille rakennettavan uudisrakennuksen suunnitelmiin.

2.5 Julkisten rakennusten esteettömyyskartoittajan työ

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen esteettömyyskartoittaja Minna Holopainen tuottaa mittatietoa ympäristön esteettömyydestä, sekä arvioi myös niiltä osin ympäristön esteettömyyttä, mikä ei ole mitattavissa. Kartoittaja voi tarvittaessa arvioida ja mitata tilojen esteettömyyden huomioiden eri näkökulmat, kuten liikkumisen, näkemisen ja kuulemisen esteettömyyden.

Kartoituksen löydökset voidaan tarvittaessa raportoida, sisältäen toimenpide-ehdotukset ja niiden kiireellisyysmääritelmän. Työ voi sisältää konsultointia tai esteettömyysarvioinnin sekä yhteistyöpalavereihin osallistumisen.

Esteettömyyskartoittaja on ollut mukana uuden Assi-sairaalan suunnittelussa esteettömyysasiantuntijan roolissa, sekä osallistunut Hämeenlinnan kaupungin kirjaston ja Nummen yhtenäiskoulun esteettömyyskatselmuksiin. Esteettömyyskartoittaja kuuluu myös vammaisneuvoston esteettömyystyöryhmään.

2.6 Ikääntyvien asumisneuvonta

Hämeenlinnalaisille ikääntyville asukkaille tarkoitettu asumisneuvonta on jatkunut vuoden 2024. Asiakkaan toimintakyvyn huomioivan asumisneuvonnan tavoitteena on tukea ikääntyviä kuntalaisia asumisen ennakoinnin suunnitelmissa ja asumisen pulmien ratkaisemisessa ja näin edistää hyvinvointia ja mahdollisimman itsenäistä arjen toiminnoista suoriutumista. Neuvonta on tapahtunut pääasiassa puhelimitse ja sähköpostin välityksellä. Henkilökohtaisia tapaamisia ja kotikäyntejä, joilla kodin turvallisuutta ja esteettömyyttä on pyritty kohentamaan, on ollut aiempaa vuotta enemmän.

Asumisen ennakointi ikääntyessä -tietoiskujen ja luentojen teemana on ollut asumisen ennakointi, asunnon ja asuinympäristön esteettömyyden ja turvallisuuden huomioiminen sekä mielekäs elämä ikääntyessä. Tilaisuuksia on 2024 pidetty 14 ja niissä on tavoitettu yhteensä 229 kuntalaista.

2.7 Esteettömyyskatselmuksent ja turvallisuuskävelyt

Esteettömyyskatselmus on syksyn 2023 aikana tehty kolmeen kohteeseen. Palokunnankadulla sijaitsevan kiinteistön sisäänkäynnin esteettömyys ja turvallisuus kartoitettiin yhdessä kaupunkirakenteen työntekijöiden kanssa ja sovittiin tarpeelliset korjaustyöt, jotka toteutettiin onnistuneesti.

Littalan nuorisotalo Hukariin sekä littalan kylätaloon tehtiin esteettömyyskatselmuksent yhdessä kaupunkirakenteen tilapalveluiden työntekijän kanssa osana sivistys- ja hyvinvointitoimialan palveluverkkoselvitystä 2023.

Vuonna 2024 yhden henkilön (Katja Kopra) työajasta 30 % oli varattuna ikäihmisten asumisen ohjaukseen ja neuvontaan, josta hän käytti osan ajasta esteettömyyskatselmuksien tekoon. Vuoden 2024 aikana esteettömyyskatselmuksent rakennetta on työstyetty esteettömyyskatselmuksenttyöryhmä-

mässä. Työryhmä on tehnyt kolme esteettömyyskatselmusta (Hämeenlinnan jäähalli, Hämeenlinnan pääkirjasto ja Nummikeskus) ja jättänyt näistä huomionsa tiedoksi tilan käyttäjille sekä esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmälle.

Esteettömyyskatselmusten rakennetta työstetään edelleen ja pyritään löytämään keveä ja kustannustehokas malli. Keväällä 2025 on suunnitelmana aloittaa päiväkotien esteettömyyskatselmukset ja tuottaa niistä esteettömyystietoa verkkosivuille.

Kumppanuustalon ympäristössä järjestettiin syksyllä 2024 turvallisuuskävely, johon osallistui sekä kaupungin työntekijöitä että ikääntyneitä kuntalaisia. Kävelyllä kartoitettiin rakennetun ympäristön esteettömyyttä ja turvallisuutta sekä kuntalaisten turvallisuuden kokemusta. Kävelyä ennen järjestettiin esteettömyysaiheinen yleisöluento yhteistyössä Vapaaehtoiskeskus Pysäkin, vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston kanssa.

Kokonaisuudessaan osallistujat kokivat liikkumisen kumppanuustalon ympäristössä turvalliseksi ja iloitsivat, että esteettömyysasioihin kiinnitetään huomiota. Toiveena oli saada penkkejä lisää, jotta matkalla voi levähtää.

Nummen koulun ja ostoskeskuksen ympäristössä järjestettiin syksyllä 2024 turvallisuuskävely, johon osallistui kaupungin työntekijöitä, nuoria kuntalaisia sekä näkövammaisten edustaja. Kävelyllä kartoitettiin alueen turvallisuutta ja turvallisuuden kokemusta.

Näkövammaisten edustaja koki kävellyn reitin olleen kaikilta osin turvallinen. Alue on rauhoittunut ja nuoret kokevat alueen hyväksi ympäristöksi asua. Alueen nuorilla on keskenään hyvä henki. Usein pihapelejä pelataan keskenään tuntemattomien kesken, eikä siitä aiheudu ongelmia, kun ei ole mitään jengejä tms.

Myös koululla on hyvä henki. Toki on yksittäisiä esimerkiksi mopoille ilkivaltaa tehneitä oppilaita. Myös opettajien kanssa voi vapaasti keskustella asioista. Lisäksi nuoret olivat oppineet, että omalla käytöksellä ja suhtautumisella voi vaikuttaa paljon siihen, miten muut suhtautuvat ja kuinka turvalliselta tai turvattomalta eri paikoissa liikkuminen tuntuu.

Nuoret kokivat turvallisuuskävelyyn osallistumisen kivan kokemuksena ja asian tärkeäksi. Lisäksi nuoret kertoivat kokevansa, että kaupunki panostaa paljon nuoriin. Hämeenlinna on hyvä asuinpaikka nuorelle.

Turvallisuuskävelyiden havainnot toimitettiin tiedoksi esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmälle ja tätä kautta eri toimialoille.

2.8 Toiminnan esteettömyystiedot kaupungin ja yhtiöiden kotisivuilla

Kaupunginhallitus päätti 17.8.2020, että kaupungin toimialat ja yhtiöt päivittävät kotisivuilleen tiedot toimintansa esteettömyydestä.

Toimialojen sivuilla on saavutettavuusseloste, sillä ne ovat osa hameenlinna.fi:tä ja nauttivat tämän sivuston palveluja. Myös taidemuseon, kaupunginmuseon ja Arxin, kirjastojen sekä liikuntahallien sivuilla on saavutettavuusselosteet sekä kohteiden esteettömyyskuvaukset.

Kaupungin yhtiöiden kotisivujen esteettömyystietojen tilannetta kuvataan alla olevassa taulukossa (taulukko 11):

Taulukko 11: Toiminnan esteettömyystiedot yhtiöiden kotisivuilla

Yhtiö	Tilanne kotisivuilla, tammikuu 2025
Fredrika Wetterhoff –säätio	Esteettömyys huomioitu
Hämeenlinnan Asunnot Oy	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiö	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Hämeenlinnan Teatteri Oy	Esteettömyys- ja saavutettavuus huomioitu
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	Esteettömyys huomioitu

Yhtiö	Tilanne kotisivuilla, tammikuu 2025
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy	Saavutettavuusseloste
Hämeenlinnan Seudun Opiskelija-asuntosäätiö	Ei huomioitu
Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö	Esteettömyys huomioitu
Koulutuskuntayhtymä Tavastia	Saavutettavuusseloste
Linnan Kehitys Oy	Saavutettavuusseloste
Linnan Kiinteistökehitys Oy	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Talo-Osakeyhtiö Hämeen Suoja	Esteettömyys huomioitu
Työvalmennussäätiö Luotsi sr	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Verkatehdas Oy	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Jukolan Lintukoto Oy	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu
Kiertokapula Oy	Saavutettavuusseloste
Hämeen Ammattikorkeakoulu Oy	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioitu

3 Vuoden 2024 painopisteiden toteutuminen

Kaupunkistrategian 2022–2026 yksi päämääristä on **Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki**, ja yhdeksi keinoksi päämäärän saavuttamiseksi on otettu kaupunkiympäristön ja laadukkaiden palveluiden suunnittelussa saavutettavuuden ja esteettömyyden huomioiminen.

Esteettömyystyöryhmä valitsi vuodelle 2024 kolme toiminnan painopistettä saavutettavuus- ja esteettömyystyölle:

1. Mahdollisimman moni henkilöstöstä ja esteettömyystyöryhmän jäsenistä osallistuu esteettömyys- ja saavutettavuuskoulutukseen

Uudet työntekijät opastetaan saavutettavuuteen osana työhön perehdytystä. Henkilöstöpalvelut: Intrassa on tarjolla koko henkilöstölle maksuttomia Eduhousen, Aluehallintoviraston sekä eOppivan saavutettavuuskoulutuksia. Lisäksi Saavutettavuus-Teamsiin on koottu kaikki aiemmin ostetut koulutukset.

2. Kirjataan vuoden 2025 talousarvioon toimialojen toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi

Kaupunkirakennelautakunta: Vuoden 2025 aikana valmistellaan talvikunnossapitoon suunnitelma ja kustannusneutraalit kilpailutuskriteerit, jossa kevyen liikenteen väylien talvikunnossapidossa huomioidaan paremmin kaupungin esteettömyysohjelma. Tämä koskee erityisesti pääväylien risteysalueita, joukkoliikenteen pysäkkejä ja niiden esteettömyyttä kävelyn ja pyöräilyn näkökulmasta.

3. Toteutetaan syksyllä 2024 esteettömyys-/saavutettavuuskysely

Syksyllä 2024 kokosimme kaupungin nettisivulla olleella kyselyllä tietoa arvioidaksemme, kuinka hyvin kaupungin nykyinen esteettömyys- ja saavutettavuussuunnitelma on toteutunut. Kysely lähetettiin myös vanhus- ja vammaisneuvostoille. Tämä tieto tulee olemaan pohjana uudelle toimintasuunnitelmalle.

Vastauksia saatiin 69 henkilöltä, joista liikuntarajoitteisia oli noin neljäsosa vastaajista samoin, kuin apuvälineitä liikkumiseen käyttäviä henkilöitä. Vastauksissa painottuvat enimmäkseen positiiviset arviot esteettömyyden toteutumisesta.

Selkeimpiä kehityksen paikkoja löytyi seuraavista:

1. Viestinnän ja nettisivujen selkeys ja saavutettavuus
 2. Viestinnän saavutettavuus eri kieliryhmille
 3. Tilojen esteettömyydestä viestiminen
 4. Liikenne ja kulkureitit
 5. Talvikunnossapito: liukkaus, lumikertymät
-

6. Julkinen liikenne: bussien ”niiaus” pysäkeillä, maksullisuus apuvälineiden kanssa liikkuville
7. Kevyen liikenteen väylät: korkeat reunakiveykset ja luiskat, pyöräväylien puutteet, jalakäytävien huono kunto (esim. Lukiokatu), kevyen liikenteen väylien tienylityspaikat, mukulakivet
8. Liikuntarajoitteisten pysäköintipaikat

Ruusuja haluttiin antaa seuraaville palveluille tai tahoille

1. Uimahalli
2. Kirjastot: viihtyisyys, valaistus, aukioloajat, henkilökunnan ystävällisyys ja palvelualttius, erikielisten asiakkaiden huomioiminen
3. Kastelli
4. Kaupungin verkkosivut: kiitettävästi tietoja tilojen esteellisyydestä/esteettömyydestä
5. Palvelulinja 7: ystävällistä palvelua
6. Kaupunginteatteri
7. Kaupungin henkilökunnan ystävällisyys

Hämeenlinnan omassa HYTE-kyselyssä syksyllä 2023 ikäihmisten hyvään asumiseen liittyen vastaajista 95,3 % koki asuinalueensa turvalliseksi (n= 1238) ja 77,6 % vastaajista koki asuinympäristönsä esteettömäksi (n= 1228).

4 Jatkoajatuksat

Tulevalla suunnitelmakaudella yhteistyötä olisi oleellista tiivistää toimialojen, neuvostojen, esteettömyys- ja saavutettavuusryhmän sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoryhmän välillä. Lisäksi esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmän toimintaa tulisi selkeyttää.

Talvikunnossapito on erityisen tärkeää liikkumisen ja esteettömyyden toteutumisen näkökulmasta. Asukailta on tullut aiheesta palautetta ja talvikunnossapitoon on tärkeää kiinnittää jatkossa entistä enemmän huomiota.

Uuden esteettömyys- ja saavutettavuussuunnitelman tavoitteet tulee linkittää uuteen kaupunki-strategiaan, uusiin HYTE- ja YHTA-suunnitelmiin ja niiden tavoitteisiin. Esteettömyys- ja saavutettavuussuunnitelman tavoitteita tulee yksinkertaistaa ja karsia toiminnan selkeyttämiseksi.

Suunnitelmakaudella tavoitteiksi voisi asettaa mm. tietoisuuden lisäämisen esteettömistä rakennuksista, rakennetusta ympäristöstä sekä luontokohteista. Myös henkilöstön kouluttautumista esteettömyys- ja saavutettavuusasioihin tulee jatkaa.

Hyvä olisi lisätä myös resursointia esteettömyys- ja saavutettavuustyöhön riittävien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Kaupunkirakennetoimialan asumisen asiantuntija liittyy tulevalle suunnitelmakaudella osaksi esteettömyys- ja saavutettavuustyötä.

5 Lähteet

Alueidenkäyttölaki (132/1999)

EU:n saavutettavuusdirektiivi (2016/2102)

Hämeenlinnan kaupunki. Saavutettava ja esteetön Hämeenlinna 2025. Esteettömyysohjelma. Saatavilla osoitteesta www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2021/04/Esteettomyysohjelma_taitettu-versio_final.pdf

Hämeenlinnan vammaisneuvosto. Hämeenlinnan kaupungin vammaisneuvoston toimintakertomus 1.6.2023-31.5.2024 väliseltä kaudelta. Saatavilla osoitteesta [vammaisneuvoston-toimintakertomus_01062023-31052024 .pdf](http://vammaisneuvoston-toimintakertomus_01062023-31052024.pdf) tai hameenlinna.fi.

Hämeenlinnan vanhusneuvosto. Hämeenlinnan vanhusneuvoston toimintakertomus 1.6.2023-31.5.2024. Saatavilla osoitteesta https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2023/10/vanhusneuvoston-toimintakertomus-2022_2023.pdf tai hameenlinna.fi.

Invalidiliitto (2025a). Saavutettavuus. Verkkosivu. Saatavilla osoitteesta www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus.

Invalidiliitto (2025b). Esteettömyys. Verkkosivu. Saatavilla osoitteesta www.invalidiliitto.fi/esteettomyys.

Invalidiliitto (2025c). Joukkoliikenne. Verkkosivu. Saatavilla osoitteesta <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/tietoa-esteettomyydesta-ja-saavutettavuudesta/joukkoliikenne>.

Kuntalaki (410/2015)

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019)

Rakentamislaki (751/2023)

Oikeusministeriö (2025). Mitä hyvät väestösuhteet tarkoittavat? Saatavilla osoitteesta [Hyvät väestösuhteet | Yhdenvertaisuus.fi](#).

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
